

PROPRIETATEA PUBLICĂ A UNITĂȚILOR ADMINISTRATIV-TERITORIALE CU STATUT SPECIAL DE GUVERNARE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Denis BOAGHI,

doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

SUMMARY

Public property is property right belonging to the state or an administrative-territorial unit of the goods which, by their nature or by the statement of the law, are domestic or public interest, provided that acquired through one of the modes provided by law.

Keywords: property, unit administrative-territorial, administrative-territorial, administrative-territorial unit with special status

REZUMAT

Proprietatea publică este dreptul de proprietate ce aparține statului sau unei unități administrativ-teritoriale asupra bunurilor care, prin natura lor sau prin declarația legii, sînt de uz ori de interes public, cu condiția să fie dobîndite prin unul dintre modurile prevăzute de lege.

Cuvinte-cheie: proprietate, unitate administrativ-teritorială, administrativ-teritorial, unitate administrativ-teritorială cu statut special

Introducere. Proprietatea reprezintă una dintre instituțiile fundamentale ale dreptului, reprezentînd în același timp unul din fundamentele construcției sociale. Conform Constituției Republicii Moldova, proprietatea este *publică* sau *privată*. Proprietatea publică este garantată și ocrotită prin lege și aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale [1]. Aceste prevederi constituționale își găsesc dezvoltare în Legea cu privire la proprietatea unităților administrativ-teritoriale, în care este descrisă proprietatea publică și regimul juridic al acesteia [4].

Derivînd din proprietatea privată, proprietatea publică constituie, în mod similar, unul dintre drepturile fundamentale ale persoanelor juridice de drept public, prin care se realizează interesele cele mai largi ale societății în ansamblul ei. Deși Constituția R. Moldova nu oferă o definiție complexă a proprietății publice, Legea nr. 523-XIV cu privire la proprietatea unităților administrativ-teritoriale stabilește că bunurile statului și ale unităților administrativ-teritoriale care, prin natura lor sau prin declarația legii, sînt de uz sau de interes public, formează obiectul proprietății publice, însă numai dacă au fost le-

gal dobîndite de către acestea [4]. Dacă prin lege nu se prevede altfel, dispozițiile aplicabile dreptului de proprietate privată se aplică și dreptului de proprietate publică, însă numai în măsura în care sînt compatibile cu acesta din urmă.

Conform art. 2 din Legea cu privire la proprietatea unităților administrativ-teritoriale, proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale se constituie din patrimoniul ce aparține unităților administrativ-teritoriale respective: satului, comunei, orașului, municipiului, raionului, Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia [4].

Reieșind din acest articol, proprietatea publică a **municipiului Chișinău** și a **Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia** se constituie din tot patrimoniul acestor două unități administrativ-teritoriale.

Astfel, proprietatea publică este de două tipuri: proprietatea de stat și proprietatea unităților administrativ-teritoriale. Codul civil al României, în art. 858, definește dreptul de proprietate publică și stabilește că: „**Proprietatea publică este dreptul de proprietate ce aparține statului sau unei unități administrativ-teritoriale asupra bunurilor care, prin natura lor sau prin declarația legii, sînt de uz ori de interes**

public, cu condiția să fie dobîndite prin unul dintre modurile prevăzute de lege” [2].

Pornind de la definiția dată de Codul civil al României proprietății publice, precum și de la textul Legii nr. 523-XIV cu privire la proprietatea unităților administrativ-teritoriale și al Legii României nr. 213/1998 privind proprietatea publică și regimul juridic al acesteia, vom defini proprietatea publică ca fiind un drept subiectiv ce aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale asupra bunurilor care, potrivit legii sau prin natura lor, sînt de uz sau de interes public.

Metode aplicate și materiale utilizate. Metodele aplicate sînt analiza, sinteza, comparația, investigația științifică. Materialele folosite sînt legislația în domeniu a Republicii Moldova, a României, a Federației Ruse, monografiile, tratatele etc.

Rezultate obținute și discuții. Problema proprietății publice este o problemă generală, constituie un element de bază al dreptului civil și este una dintre cele mai importante probleme în dreptul administrativ, deoarece are o conexiune directă cu domeniul public care este administrat de autoritățile publice centrale și cele locale [28, p. 91].

Prin faptul că în Constituție se utilizează noțiunea *publică*, și nu *de stat*, se confirmă încă o dată concepția conform căreia statul nu cuprinde și unitățile administrativ-teritoriale, care la rândul lor dispun de proprietate proprie. Astfel, proprietatea publică cuprinde și proprietatea de stat. Cu alte cuvinte, se poate spune că noțiunea de proprietate publică este mai largă și include atât proprietatea de stat, cât și proprietatea municipală [29, p. 193]. Curtea Constituțională a Republicii Moldova, în Hotărârea sa nr. 13 din 14.03.2002, menționează că autoritățile administrației publice locale nu sînt autorități ale statului, menirea lor este de a organiza și a rezolva treburile publice din sate și orașe, în interesul colectivităților care le-au ales și pe care le reprezintă [30].

Doctrina românească dă mai multe opinii asupra domeniului cercetat. Astfel, într-o opinie a profesorilor C. Hamangiu și I. Rossetti, trebuie avut în vedere criteriul naturii bunurilor. Fac parte din domeniul public al statului toate bunurile care, prin natura lor, nu sînt susceptibile de proprietate privată [32, p. 919].

Alți autori au susținut că în categoria bunurilor publice pot fi incluse numai acele bunuri care sînt afectate unui serviciu public [33, p. 321].

Într-o altă opinie s-a considerat că sînt obiecte ale dreptului de proprietate publică acele bunuri care sînt afectate "la uzul direct al întregului public" și "nu la realizarea unui serviciu public sau de utilitate publică" [32, p. 920].

Ca o completare la afirmațiile de mai sus, prof. Antonie Iorgovan, în urma efectuării unor analize asupra contractelor administrative din perioada interbelică, concluzionează că autoritatea administrației publice nu poate ceda interesele, drepturile sau obligațiile sale contractuale decât altei autorități a administrației publice, în condițiile legii, iar

particularul le poate ceda oricărei persoane, dar numai cu acordul autorității publice [34, p. 234].

Astfel, se constată că proprietatea publică este o proprietate administrativă, cu un regim de drept public, pe cînd proprietatea privată este în proprietate cu un regim de drept civil. În literatura de specialitate se vorbește de un drept de proprietate publică, acesta fiind dreptul real care aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale asupra unor bunuri mobile și imobile de interes național sau local, asupra cărora se exercită atribuțiile dreptului de proprietate [38, p. 111].

Proprietatea privată este împărțită, la rîndul său, în proprietate privată a cetățenilor, persoane fizice, luate individual, sau a persoanelor juridice, cînd acestea sînt organizate, pe baza legii, în colectivități și proprietate privată a unor colectivități publice, adică a persoanelor publice politico-teritoriale, statul, județul, comuna. Cît privește conceptul de proprietate privată, este de relevat faptul că dispozițiile Constituției Republicii Moldova, republicate, ca de altfel și alte reglementări, nu o definesc, ci se face numai referire la aceasta. De exemplu, în art. 127 alin. (1) din Constituție se subliniază că proprietatea privată este ocrotită și garantată în mod egal de lege, indiferent de titular. De reținut și caracteristica regimului juridic al bunurilor care constituie dreptul la proprietate privată, indiferent de titularul acesteia, și anume regimul de drept comun, caracterizat prin alienabilitate, prescriptibilitate și sesizabilitate [38, p. 111].

Din punct de vedere economic, proprietatea reprezintă o apropiere, iar din punct de vedere juridic – un drept de proprietate, cu atribuțiile sale: posesia, folosința, dispoziția (materială și juridică). Regimul proprietății apare diversificat și nuanțat nu numai în funcție de natura bunurilor ca obiect al

aproprierii, ci și de scopul și modul utilizării bunurilor, precum și de calitatea titularilor lor [36, p. 110].

Pentru a dispune de atribuțiile dreptului de proprietate publică (posesia, folosința și dispoziția), legiuitorul atribuie competențe regulamentare în acest sens autorităților publice centrale și locale. Astfel, modul de posesie, folosință și dispoziție asupra proprietății de stat se stabilește de Parlament și Guvern, iar modul de posesie, folosință și dispoziție asupra proprietății municipale se stabilește de organele respective ale administrației publice locale, în condițiile legii [29, p. 194]. Atribuțiile dreptului de proprietate publică – posesiunea, folosința și, mai ales, dispoziția – se exercită în mod diferit, în funcție de titularii tipului respectiv de proprietate și în raport cu bunurile care fac obiectul proprietății publice. Esențial însă este faptul că, indiferent de titularul său, dreptul de proprietate publică trebuie să se exercite în interesul general al întregului popor – interesul național – sau al unui grup de locuitori dintr-o comunitate concretă – interesul local [29, p. 194].

Conform art. 859 din Codul civil al României [3], constituie obiect exclusiv al proprietății publice bogățiile de interes public ale subsolului, spațiul aerian, apele cu potențial energetic valorificabil, de interes național, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, precum și alte bunuri stabilite prin lege organică. Celelalte bunuri care aparțin statului ori unităților administrativ-teritoriale fac parte, după caz, din domeniul public sau din domeniul privat al acestora, însă numai dacă au fost, la rîndul lor, dobîndite prin unul dintre modurile prevăzute de lege.

Astfel, comunele, orașele etc. apar într-o dublă ipostază: ca persoane juridice civile care au în proprietate bunuri din domeniul privat și ca persoane juridice de drept pu-

blic care au în proprietate bunuri aparținând domeniului public de interes local [39, p. 25].

Municipiul Chișinău. Noțiunea de *proprietate municipală* în Republica Moldova a fost introdusă în anul 1991 prin Legea cu privire la proprietate nr. 459-XII din 22.01.1991, care în art. 36 stipula că „dreptul de proprietate municipală apare ca urmare a transmiterii bunurilor statului către organele de autoadministrare locală în modul prevăzut de actele legislative ale Republicii Moldova, a procurării bunurilor pe seama mijloacelor financiare ale organelor menționate, precum și a fabricării producției de către întreprinderile și organizațiile din subordinea lor. Modul de posesare, de folosire și de administrare a proprietății municipale se stabilește de către organele respective de autoadministrare locală, în baza legilor privind autoadministrarea locală și a altor legi ale Republicii Moldova” [8].

Constituția Republicii Moldova, în art. 9 alin. (1), fixează dispoziția că proprietatea este publică și privată și se constituie din bunuri materiale și intelectuale, iar art. 127 alin. (3) stabilește că proprietatea publică aparține statului sau unității administrativ-teritoriale [1]. Dispozițiile constituționale sînt dezvoltate de Legea Republicii Moldova nr. 523-XIV din 16.07.1999 cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale [8], precum și de Legea Republicii Moldova nr. 436-XVI din 28.12.2006 privind administrația publică locală [18], care stabilește că unitățile administrativ-teritoriale au personalitate juridică, dispun de patrimoniu, beneficiază de autonomie financiară etc.

Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia. În baza constituirii Găgăuziei ca „unitate teritorială autonomă cu un statut juridic special, ea este o formă de autodeterminare a găgăuzilor și este o parte componentă a Republicii Moldova”.

Dreptul la „autonomie teritorială” a fost acordat acelor teritorii din sudul țării în care, la referendumul din luna martie, populația a votat în majoritate pentru apartenența la Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia (Gagauz Yeri). La 1 ianuarie 1996 această decizie a intrat în vigoare.

Conform art. 111 din Constituție, pămîntul, subsolul, apele, regnul vegetal și cel animal, alte resurse naturale aflate pe teritoriul UTA Găgăuzia sînt proprietate a poporului Republicii Moldova și constituie totodată baza economică a Găgăuziei [1].

Așadar, proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale constituie parte integrantă a proprietății publice și nu se confundă cu proprietatea de stat.

Patrimoniul, în general, este definit ca fiind totalitatea drepturilor și obligațiilor patrimoniale aparținînd unei persoane fizice sau juridice determinate, privită ca o sumă de valori active și pasive, strîns legate între ele. Așadar, conținutul concret al patrimoniului este alcătuit din drepturile și obligațiile patrimoniale care aparțin unei persoane determinate. Drepturile patrimoniale sînt acele drepturi subiective care au conținut economic, fiind evaluabile în bani [40, p. 9]. Astfel, opinează prof. Emil Bălan, conținutul concret al patrimoniului este alcătuit din drepturile și obligațiile patrimoniale care aparțin unei persoane determinate [40, p. 9, 10].

În art. 284 din Codul civil al Republicii Moldova, patrimoniul este definit ca fiind totalitatea drepturilor și obligațiilor patrimoniale aparținînd unei persoane fizice sau juridice determinate, privită ca o sumă de valori active și pasive, strîns legate între ele [24].

Conform art. 119 din Legea României nr. 215/2001 a administrației publice locale, constituie patrimoniu al unității administrativ-teritoriale bunurile mobile și imobile

care aparțin domeniului public al unității administrativ-teritoriale, domeniului privat al acesteia, precum și drepturile și obligațiile cu caracter patrimonial [27]. Astfel, pentru a-și îndeplini prerogativele de asigurare a funcționării regulate și continue a serviciilor publice, administrația publică are nevoie de o serie de bunuri mobile și imobile, care fac parte din patrimoniul statului sau al colectivităților locale, alcătuiind domeniul administrativ [5, p. 9].

Conform art. 74 din Legea Republicii Moldova nr. 436-XVI din 28.12.2006 privind administrația publică locală, constituie patrimoniu al unităților administrativ-teritoriale bunurile mobile și imobile proprietate a satului (comunei), orașului (municipiului), raionului și Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia, precum și drepturile și obligațiile lor cu caracter patrimonial. Patrimoniul unităților administrativ-teritoriale de nivelurile întîi și al doilea se delimitează și se separă clar de patrimoniul statului potrivit legii sau în modul stabilit de lege. Bunurile proprietate a unităților administrativ-teritoriale de nivelurile întîi și al doilea se împart în bunuri ale domeniului public și ale celui privat. Autoritățile publice locale executive asigură, în condițiile legii, delimitarea și evidența separată a bunurilor din domeniul public și cel privat [4].

Pentru a face o distincție clară între bunurile domeniului public și cele ale domeniului privat ale unităților administrativ-teritoriale, precum și pentru a evita orice confuzii privind regimurile juridice care urmează a fi aplicate, în teoria și practica juridică a fost propusă utilizarea noțiunilor de *proprietate publică* și *proprietate privată a unităților administrativ-teritoriale* [16, p. 22], opinie la care ne raliem.

Proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale are drept obiect bunurile domeniului public

de interes local, care prezintă un interes public general; acestea nu pot fi înstrăinate (sînt inalienabile), nu pot fi urmărite de creditori pentru datoriile unităților administrativ-teritoriale (inesizabile) și totodată pot fi oricînd restituite din posesia nelegitimă (imprescriptibile).

Proprietatea privată a unităților administrativ-teritoriale are drept obiect bunurile domeniului privat local, care în principiu nu se deosebesc de bunurile persoanelor fizice și juridice, fiind, la rîndul lor, alienabile, prescriptibile și sesizabile.

Trebuie de subliniat că calitatea de subiecte ale dreptului de proprietate publică și proprietate privată le este recunoscută unităților administrativ-teritoriale **municipiul Chișinău și UTA Găgăuzia** nu în cadrul proprietății de stat, ci alături de stat, care de asemenea este titular al dreptului de proprietate publică și privată. Aceasta înseamnă că autoritățile locale, ca reprezentante ale unităților administrativ-teritoriale, posedă, folosesc și dispun de proprietate, statutul proprietății municipale în Republica Moldova rămîne incert, lipsind o delimitare clară a proprietății unităților administrativ-teritoriale și a competenței autorităților publice locale în privința gestionării bunurilor aflate în proprietate municipală. De asemenea, această incertitudine le permite autorităților centrale să adopte acte abuzive, prin care colectivitățile locale sînt lipsite de proprietăți și surse importante de venit la bugetul local, ceea ce afectează în mod direct autonomia patrimonială ale autorităților locale [42, p. 24].

În literatura juridică de specialitate, pentru a desemna cel mai important element al patrimoniului statului, comunei sau al județului, s-a folosit noțiunea de *domeniu*. Definind această noțiune, prof. Paul Negulescu arată că prin domeniu înțelegem totalitatea bunurilor mobile și imobile aparținînd statului, județului sau comunei, întrebunțate pentru satisfacerea interese-

lor generale, divizîndu-se în două categorii de domenii – domeniul public și domeniul privat, supuse la regimuri deosebite, deoarece domeniul privat este supus la reguli de drept privat, asemănătoare cu acelea la care este supusă proprietatea particulară; domeniul public este supus la reglementări și procedee de drept public [42, p. 110].

Prin domeniu public prof. Antonie Iorgovan înțelege acele bunuri, publice sau private, care prin natură ori dispoziția expresă a legii trebuie păstrate și transmise generațiilor viitoare, reprezentînd valori destinate a fi folosite în interes public, direct sau prin intermediul unui serviciu public, și supuse unui regim administrativ, respectiv unui regim mixt, în care regimul de putere este determinant, fiind în proprietatea sau, după caz, în paza persoanelor juridice de drept public [35, p. 324].

Legea României nr. 213/1998 privind proprietatea publică și regimul juridic al acesteia reprezintă reglementarea care definește domeniul public, arătînd la art. 3 alin. (1) că el este alcătuit din bunurile prevăzute la art. 135 alin. (4) din Constituție (în forma anterioară republicării), din cele stabilite în anexa care face parte integrantă din respectiva lege și din orice alte bunuri care, potrivit legii sau prin natura lor, sînt de uz sau de interes public și sînt dobîndite de stat sau de unitățile administrativ-teritoriale prin modurile prevăzute de lege [40, p. 66].

Domeniul privat al statului sau al unităților administrativ-teritoriale este alcătuit din bunuri care nu fac parte din domeniul public și asupra cărora statul sau unitățile administrativ-teritoriale au drept de proprietate privată. Specific bunurilor aparținînd domeniului privat este faptul că dreptul de proprietate asupra acestora este supus, de regulă, regimului juridic de drept comun, pe cînd dreptul de proprietate asupra bunurilor care

aparțin domeniului public este supus regulilor din Legea României nr. 213/1998 privind proprietatea publică și regimul juridic al acesteia [29].

Deci, prin termenul ”bun” trebuie să înțelegem un lucru care este susceptibil a satisface anumite nevoi ale omului, care este capabil de a fi apropiat de cetățeni și a cărui valoare poate fi exprimată în bani, iar prin domeniul public, care este constituit din bunuri, înțelegem acele bunuri, publice sau private, care prin natura ori dispoziția expresă a legii trebuie păstrate și transmise generațiilor viitoare, reprezentînd valori destinate a fi folosite în interes public, direct sau prin intermediul unui serviciu public.

Art. 296 din Codul civil al Republicii Moldova delimitează bunurile domeniului public și bunurile domeniului privat și regimul juridic aplicabil bunurilor domeniului public [3]. Astfel, bunurile care aparțin statului sau unităților administrativ-teritoriale fac parte din domeniul privat dacă, prin lege sau în modul stabilit de lege, nu sînt trecute în domeniul public.

Din domeniul public al statului sau al unităților administrativ-teritoriale fac parte bunurile determinate de lege, precum și bunurile care, prin natura lor, sînt de uz sau de interes public. Interesul public implică afectarea bunului la un serviciu public sau la orice activitate care satisface nevoile colectivității, fără a presupune accesul nemijlocit al acesteia la utilizarea bunului conform destinației menționate.

Bogățiile de orice natură ale subsolului, spațiul aerian, apele și pădurile folosite în interes public, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, căile de comunicație, precum și alte bunuri stabilite de lege fac obiectul exclusiv al proprietății publice [3, art. 296].

La categoria bunurilor domeniului public de interes local pot fi raportate terenurile pe care sînt

amplasate construcții de interes public local, porțiunile de subsol, drumurile, străzile, piețele, obiectivele acvatice separate, parcurile publice, clădirile, monumentele, muzeele, pădurile, zonele de protecție și zonele sanitare, precum și alte obiective care, conform legii, nu aparțin domeniului public al statului [25, art. 75].

Noțiunea *bunuri de uz public* se referă la acele bunuri care prin natura lor sînt destinate folosinței tuturor membrilor societății. Din această categorie de bunuri fac parte: căile de comunicație terestre, piețele, rețelele stradale, parcurile publice etc. [43, p. 47].

Prin *bunuri de interes public sau utilitate publică* se înțeleg acele bunuri care, deși nu sînt accesibile în mod direct tuturor persoanelor, sînt afectate spre a fi utilizate în cadrul unor activități sau servicii ce interesează pe toți membrii societății. În această categorie intră: terenurile pe care există sedii ale autorităților publice, școli, biblioteci, teatre, muzee, materialul rulant al căilor ferate, echipamente și instalații militare, cimitirele eroilor și alte bunuri de genul celor enunțate cu caracter nelimitativ de lege. Prin *utilitate publică* se înțelege calitatea unui bun de a fi util sau accesibil tuturor (gratuit sau cu plată). Bunurile afectate unei utilități publice – în opoziție cu noțiunea de privat – sînt acelea care au fost puse la dispoziția tuturor sau de care poate dispune oricine [43, p. 47].

Bunurile domeniului public sînt inalienabile, insesizabile și imprescriptibile. Dreptul de proprietate asupra acestor bunuri nu se stinge prin neuz și nu poate fi dobîndit de terți prin uzucapiune sau, după caz, prin posesia de bună-credință asupra bunurilor mobile. În condițiile legii, bunurile proprietate publică pot fi date în administrare sau în folosință și pot fi concesionate ori închiriate.

Pentru a putea organiza și asi-

gura buna funcționare a serviciilor publice, statul și colectivitățile locale utilizează bunuri materiale a căror diversitate a înregistrat, pe parcursul timpului, o continuă creștere. Bunurile respective se divid în două mase, supuse unor regimuri juridice diferite: *domeniul public* și *domeniul privat*. Ele constituie suportul material al serviciilor publice și una din principalele pîrghii prin intermediul căreia statul și unitățile administrativ-teritoriale își exercită atribuțiile conferite de lege [43, p. 5].

Regimul juridic al proprietății publice reprezintă un ansamblu de reguli generale privind modul de dobîndire a dreptului de proprietate publică, procedura de trecere a unui bun din domeniul privat în domeniul public, sau invers, modalitățile de încetare a dreptului de proprietate publică, modul de administrare și folosire a bunurilor din domeniul public.

Concluzii. Așadar, pentru a organiza și a asigura buna funcționare a serviciilor publice ale **municiplului Chișinău** și a **Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia**, statul utilizează bunuri materiale a căror diversitate a cunoscut o continuă creștere pe parcursul timpului. Bunurile respective se împart în două categorii supuse unor regimuri juridice diferite: domeniul public și domeniul privat. Ele alcătuiesc suportul material al serviciilor publice și sînt o pîrghie importantă cu ajutorul căreia statul și unitățile administrativ-teritoriale își exercită atribuțiile acordate de lege.

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994. Publicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 12.08.1994.
2. Codul civil al României nr. 287 din 17 iulie 2009 (republicat). Publicat în: Monitorul Oficial al României. Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011. În vigoare din 1 octombrie 2011.

3. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 06.06.2002 În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 82-86/661 din 22.06.2002.

4. Legea Republicii Moldova cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale, nr. 523-XIV din 16.07.1999.

5. Legea Republicii Moldova cu privire la parteneriatul public–privat nr. 179-XVI din 10.07.2008. În: Monitorul Oficial nr.165-166/605 din 02.09.2008.

6. Legea Republicii Moldova pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020” nr. 166 din 11.07.2012. În: Monitorul Oficial nr. 245-247/791 din 30.11.2012.

7. Legea contenciosului administrativ a Republicii Moldova, nr. 793-XIV din 10.02.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 57-58/375 din 18.05.2000. Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială din 03.10.2006.

8. Legea Republicii Moldova cu privire la proprietate nr. 459-XII din 22.01.1991. În: Monitorul Național nr. 3-4-5-6/22 din 1991 (abrogată la 30.03.2007 prin Legea Republicii Moldova nr. 54-XVI din 02.03.2007).

9. Legea Republicii Moldova cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale, nr. 523-XIV din 16.07.1999. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 124-125/611 din 11.11.1999.

10. Legea Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind constituirea și funcționarea consiliilor locale și raionale, nr. 457-XV din 14.11.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 248-253/998 din 19.12.2003.

11. Legea Republicii Moldova pentru aprobarea Strategiei naționale de descentralizare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de descentralizare pentru anii 2012–2015 nr. 68 din 05.04.2012. În: Monitorul Oficial nr.143-148/465 din 13.07.2012.

12. Legea Republicii Moldova privind administrația publică locală, nr. 436-XVI din 28.12.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 32-35/116 din 09.03.2007.

13. Legea Republicii Moldova privind descentralizarea administrativă, nr. 435-XVI din 28.12.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 29-31/91 din 02.03.2007.

14. Legea Republicii Moldova privind dezvoltarea regională în Republica

Moldova, nr. 438-XVI din 28.12.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 21-24/68 din 16.02.2007.

15. Legea Republicii Moldova privind finanțele publice locale, nr. 397-XV din 16.10.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 248-253/996 din 16.10.2003.

16. Legea Republicii Moldova privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova, nr. 764-XV din 27.12.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 16/53 din 29.01.2002.

17. Legea Republicii Moldova privind Statutul-cadru al satului (comunei), orașului (municipiului), nr. 436-XV din 06.11.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 244-247/972 din 12.12.2003.

18. Legea privind administrația publică locală nr. 436 din 28.12.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 32-35 din 09.03.2007.

19. Legea nr. 344 din 23.12.1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri). În: Monitorul Oficial nr. 3-4 din 14.01.1995.

20. Legea nr. 431-XIII din 19.04.1995 privind statutul municipiului Chișinău. În: Monitorul Oficial din 09.06.1995.

21. Legea nr. 436 din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 32-35 din 09 martie 2007, art. 116.

22. Legea Republicii Moldova a serviciilor publice de gospodărie comunală, nr. 1402-XV din 24.10.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 14-17/49 din 07.02.2003.

23. Legea României nr. 101/2006 a serviciului de salubritate a localităților (actualizată). În: Monitorul Oficial al României. Partea I, nr. 393 din 8 mai 2006.

24. Legea României nr. 15/1990 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale (actualizată). În: Monitorul Oficial al României. Partea I, nr. 98 din 8 august 1990.

25. Legea Republicii Moldova privind administrația publică locală, nr. 436-XVI din 28.12.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 32-35/116 din 09.03.2007.

26. Legea administrației publice locale nr. 215 din 23 aprilie 2001. În: Monitorul Oficial al României. Partea I, nr. 204 din 23 aprilie 2001 și apoi republicată în Monitorul Oficial al Româ-

niei. Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007, cu modificările și completările ulterioare.

27. Legea României nr. 215/2001 a administrației publice locale (actualizată). În: Monitorul Oficial al României. Partea I, nr. 204 din 23 aprilie 2001; republicată în Monitorul Oficial. Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007.

28. Rotaru Marian. Drepturile colectivităților locale în administrarea domeniului public. Teza de doctor în drept, Chișinău, 2014.

29. Creangă I. Curs de drept administrativ. Administrația publică locală, vol. II, Chișinău: Epigraf, 2005. 336 p.

30. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova cu privire la controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 781-XV din 28 decembrie 2001 „Pentru modificarea și completarea Legii nr. 186-XIV din 6 noiembrie 1998 privind administrația publică locală” nr. 13 din 14 martie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 46-48/8 din 04.04.2002.

31. Cobăneanu S. Administrația publică locală în Republica Moldova. În: Reintegrarea Moldovei. Soluții și modele, Chișinău: Tish, 2005, p. 272-282.

32. C. Hamangiu, I. Rossetti-Bălănescu. Tratat de drept civil. București, 1928, p. 1230.

33. D. Alexandresco. Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român, vol. III, partea I, București, p. 212.

34. Iorgovan A. Tratat de drept administrativ, vol. I, ediția 4. București: All Beck, 2005, 652 p.

35. Iorgovan A. Tratat de drept administrativ, vol. II, ediția 4. București: All Beck, 2005, 702 p.

36. Iovănaș I. Drept administrativ și elemente ale științei administrației. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1977, 356 p.

37. Întreprinderile publice și serviciile de interes general, http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/ro/FTU_3.3.4.pdf (vizitat: 10.04.2013).

38. Manda C. Drept administrativ. Tratat elementar, ediția a 5-a. București: Universul juridic, 2008.

39. Popa E. Organizarea și funcționarea administrației publice locale în România. Texte comentate. Arad: Servo-Sat, 1997, 248 p.

40. Bălan E. Domeniul administrativ. București: Lumina Lex, 1998, 278 p.

41. Furdui V. Statutul actual al proprietății unităților administrativ-teritoriale în Republica Moldova. Chișinău: Tish, 2004, 60 p.

42. Negulescu P. Tratat de drept administrativ, volumul I. Principii generale. Ediția a IV-a, București: Institutul de Arte Grafice „E. Marvan”, 1934, 631 p.

43. Giurgiu L. Domeniul public. Seria: Repere Juridice. București: Editura Tehnică, 1997, 228 p.